

ZDROWE CIEŁĘ PODSTAWĄ OPŁACALNEJ PRODUKCJI

Czas i praca poświęcone na prawidłowy odchów cieląt to inwestycja w przyszłość stada. Właściwy rozwój oraz wysoki poziom zdrowotności i kondycji młodych zwierząt wpływają na ich późniejszą wartość użytkową. Zdrowe cielęta to w przyszłości wysokoprodukcyjne bydło oraz najlepszej jakości produkty – wołowina i mleko. Na co trzeba zwrócić największą uwagę?

Fot. 1. Bydło mleczne, autor Magdalena Nieszporek

Niezbędna siara

Kiedy cielę się rodzi, nie jest jeszcze w pełni rozwiniętym przeżuwaczem. W celu przyswojenia mleka wykorzystuje tylko trawieniec. Umożliwia to rynienka przełykowa, która prowadzi mleko bezpośrednio z przełyku do trawieńca. Dopiero kiedy cielę zaczyna jeść pokarmy stałe rozwijają się funkcje pozostałych przedżołądków, a prawdziwym przeżuwaczem staje się w wieku 6-8 miesięcy. Kluczowe w pierwszych godzinach po porodzie jest podanie siary. Łożysko krowy nie przepuszcza przeciwciał do płodu w trakcie ciąży, dlatego cielę rodzi się „jałowe”. Układ odpornościowy nie będzie prawidłowo funkcjonował bez przeciwciał z siary. Hodowca musi sprawnie wykonywać wszystkie czynności poporodowe, aby cielę otrzymało siarę jak najszybciej, najlepiej do 2 godzin od narodzin. Po upływie doby od urodzenia zdolność

przyswajania przeciwciał właściwie zanika. Dlatego podanie siary jest kluczowym elementem odchowu cieląt. Wskazane jest, aby nadmiar siary mrozić i mieć zapas na wypadek różnych komplikacji przy wycieleniu. Cielę powinno urodzić się w czystym i suchym miejscu. Karmienie siarą oraz warunki utrzymania cieląt zaraz po porodzie są uważane za jedne z najważniejszych czynników środowiskowych, mających bezpośredni wpływ na śmiertelność cieląt.

Najczęściej właśnie problemy układu pokarmowego czy oddechowego w pierwszych tygodniach odchowu wpływają na przyszłość cieląt. Aż 20-30% upadków powodowane jest przez różnego rodzaju biegunki, dlatego podczas podawania siary trzeba zwracać szczególną uwagę na czystość i sposób jej podawania. Pozycja pijącego cielęcia powinna być zbliżona do naturalnej pozycji ssania, najlepiej wiaderko ze smoczkiem umieszczać na wysokości około 60 cm. Zła pozycja powoduje, że mleko trafia do nierozwiniętego żwacza, co jest często przyczyną biegunek. Częstym błędem jest też mieszanie siary z mlekiem krów, ponieważ noworodek nie trawi laktozy, co również może powodować biegunki i osłabienie organizmu. Dlatego prawidłowe pojenie cieląt siarą nie tylko jest istotne dla budowania odporności zwierząt, ale wpływa na prawidłowy rozwój przewodu pokarmowego. Od 4 dnia życia wskazane jest wprowadzenie już do dawki pokarmowej pasz stałych, np. ziarna kukurydzy czy owsa o dużej zawartości skrobi, które stymulują rozwój żwacza. W żwaczu dochodzi do fermentacji propionowej i masłowej, a kwasy propionowy i masłowy stymulują rozwój brodawk żwaczowych. Dodatkowo próba rozgryzania/rozcierania całych ziaren zbóż przez cielęta służy rozwojowi mięśni żuchwy, a także pośrednio mięśni żwacza.

Lepiej zapobiegać niż leczyć

Niezbędnym elementem odchowu cieląt jest ciągły monitoring zdrowia i prawidłowego rozwoju cieląt. Zapobieganie chorobom jest zdecydowanie najskuteczniejszym podejściem do ochrony zdrowia cieląt. Promowanie środków zapobiegawczych i bioasekuracja w gospodarstwie zdecydowanie poprawia odporność cieląt, a w efekcie osiągane są założone cele produkcyjne bez ponoszenia kosztów na częste leczenie zwierząt. Wymieniane jest 5 podstawowych punktów zapobiegania chorobom.

1) Skuteczny rozwój odporności cieląt:

- właściwe spożycie siary,
- żywienie wysokiej jakości preparatami mlekozastępczymi,
- stały dostęp do świeżej wody – mleko i preparat mlekozastępczy nie zastąpi wody!
- porządny program szczepień.

2) Bioasekuracja:

- diagnoza stanu wyjściowego,
- właściwe zarządzanie siarą – dbanie o jej czystość i jakość,
- selekcja chorych cieląt,
- zakup cieląt w wieku co najmniej 3 tygodni – w okresie pierwszych 21 dni przebywania zwierzęcia w nowym gospodarstwie cielęta o niższej masie ciała charakteryzują się wyższym współczynnikiem śmiertelności,
- stosowanie kwarantanny,
- odpowiednia higiena: maty dezynfekcyjne, czyszczenie i dezynfekcja używanego sprzętu oraz ubioru i obuwia pracowników,

3) Ograniczanie stresu:

- eliminowanie czynników tj. nagłe zmiany paszy, słaba wentylacja, przeciągi, wahania temperatury,
- odpowiednie planowanie i zarządzanie obsługą fermy,
- zadbanie, aby kojce były suche, czyste i dobrze wyścielone.

4) Minimalizacja ryzyka narażenia na bakterie, wirusy i pasożyty w środowisku cieląt:

- stosowanie środków dezynfekujących o szerokim spektrum działania,
- regularna kontrola systemu wentylacji pomieszczeń.

5) Struktura i plan zarządzania:

- uważna obserwacja cieląt,
- wczesna interwencja,
- szybka konsultacja z lekarzem weterynarii.

Jeżeli podczas karmienia i obsługi cieląt obserwujemy reakcję odbiegającą od normy, konieczny jest dalszy monitoring – kału, oznak kaszlu, wydzielin z nosa i oczu, a także sprawdzanie funkcji życiowych: temperatury i częstości oddechów. Zdrowe cielęta są ruchliwe i żywo zainteresowane otoczeniem. Podwyższona temperatura ciała, wyciek gęstego śluzu z nozdrzy, wyciek z oczu, osowiałość, opuszczanie uszu są przyczyną do niepokoju, wymagają interwencji ze strony hodowcy, a często wezwania lekarza weterynarii.

Fot. 2. Cielę, autor Magdalena Nieszporek

Elektroniczny pomocnik

Powszechną metodą identyfikacji chorób u cieląt jest ocena wzrokowa, jednak nie wszystkie objawy są możliwe do szybkiego wykrycia przez hodowców czy nawet lekarzy weterynarii. Spóźniona interwencja powoduje, że leczenie niektórych chorób znacznie odwleka się w czasie, co w efekcie zwiększa ryzyko rozprzestrzenienia się choroby na inne zwierzęta. Dlatego powszechne stają się różnego rodzaju automatyczne czujniki do dokładnego i terminowego wykrywania problemów zdrowotnych. Narzędzia te rejestrują parametry w czasie rzeczywistym i wysyłają hodowcy sygnał alarmujący w przypadku nieprawidłowych odczytów.

Celem odchowu cieląt powinno być zapewnienie im właściwych warunków do prawidłowego rozwoju. Każdy hodowca chce, aby jego cielęta były zdrowe i osiągały dobre przyrosty, powoduje to radość i satysfakcję z wykonywanej pracy. Przykładając się do jakości odchowu

oraz dbając o zdrowie cieląt w przyszłości uzyskamy dorosłe zwierzęta o wysokiej wartości użytkowej.

MAGDALENA NIESZPOREK

Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie

Źródło:

Gołębiewski M., Kalińska A., Radzikowski D., Kot M.,
Monitoring zdrowia i rozwoju cieląt, farmer.pl, 2022

Karanik M, Wieś Mazowiecka,
Mazowiecki Ośrodek Doradztwa
Rolniczego w Warszawie, 11, 2014

Jak żywić cielęta, aby odchów był bezproblemowy,
projektagrarn.pl, 2021

Jak odchowac zdrowe i silne cielęta, tygodnik-rolniczy.pl, 2021